

INTERFEISINĖ SISTEMA CAMAC IR JOS PROGRAMAVIMAS

DARBO TIKSLAS Susipažinti su ESM ir matavimo aparatūros interfeiso sistema CAMAC, kai kuriais jos moduliais ir programavimo pagrindais

UŽDUOTYS RUOŠIANTIS DARBUI:

I. PARUOŠTI ATSAKYMUSĮ ŠIUOS KLAUSIMUS:

1. Kokia pagrindinė CAMAC sistemos paskirtis ir ką reiškia šios raidės?

CAMAC sistemos paskirtis yra ryšio tarp matavimų prietaisų ir skaitmeninės duomenų apdorojimo aparatūros palaikymas. Ji buvo sukurta 60-tųjų metų pabaigoje ir yra tarptautinis standartas. Jos kūrėjai nuomone, pavadinimas CAMAC nėra santrumpa ir negali būti iššifruojamas, nors kai kas mano, kad šios raidės reiškia "Computer Application to Measurement and Control" arba "Computer Aided Measurement and Control"

2. Kas vadinama kreitu, kreito stotimi ir moduliu?

Kreitas - CAMAC sistemos karkasas. Jame yra 25 vietos moduliams, vidinė magistralė, jungtis magistralės išplėtimui, maitinimo šaltinis.

Kreito stotimi vadinama modulio įstatymo vieta. Dvi kraštinės vietos skirtos kreito kontroliui o likusios - vykdomiesiems blokams. Kiekviena stotis turi viršutinę ir apatinę kreipiamąsias, 86 (2x43) kontaktų rozetę ir skylutę fiksuojančiam varžtui.

Modulis - tai įstatomas blokas, atliekantis kurią nors eksperimento valdymo funkciją.

3. Kokia stotis vadinama normalia?

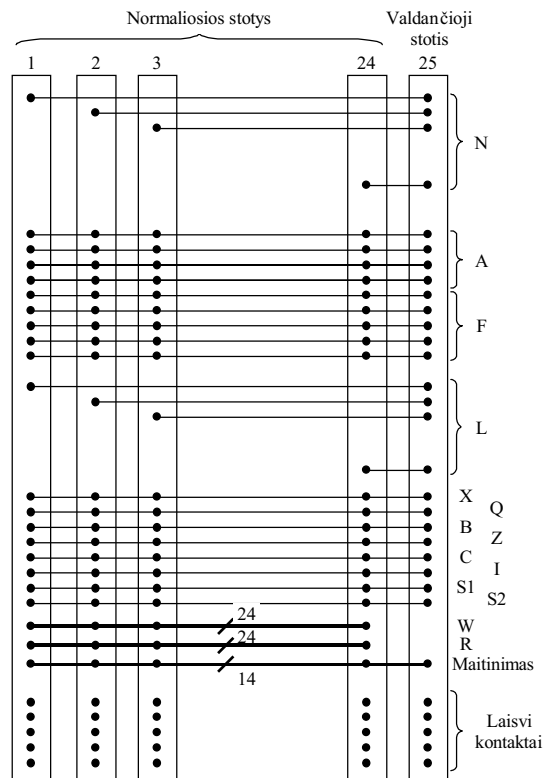
Tai pirmos 24 stotys, kuriose tų pačių kontaktų paskirtis yra vienodos. 25 stotis vadinama valdančiąja, ir jos kontaktai sujungti kiek kitaip, nei normaliųjų.

4. Kokia kreito kontrolierio paskirtis?

Kreito kontrolieris skirtas modulių valdymui ir duomenų su ESM pasikeitimui. Jis keičia informaciją, ateinančią iš kompiuterio, į standartinius sistemai CAMAC signalus ir adresuoja juos atitinkamiems moduliams ir atvirkščiai – informaciją iš modulių perduoda kompiuteriui.

5. Ką apibrėžia CAMAC elektrinis, mechaninis ir loginis standartai?

Elektrinis standartas apibrėžia modulių maitinimo įtampas ir jų naudojamas sroves. Vienas modulis negali naudoti daugiau nei 2A iš $\pm 6V$ maitinimo linijos ir 1A iš $\pm 24V$. Maksimali viso kreito naudojama srovė neturi viršyti 25 ir 6 A atitinkamai. Maksimali srovė per rozetės kontaktą yra 3A. Modulis neturi spinduliuoti didesnio galingumo nei 8W, o kreito naudojama galia neturi viršyti 200W. Taip pat elektrinis standartas apibrėžia įėjimo ir išėjimo įtampas kreito magistralėje, rekomenduoja įtampų vertes

išorinių įrenginių jungimui. Vidinėje magistralėje signalų vertės atitinka atvirkštinės logikos TTL signalus:

	0	1
Modulio įėjimas	2.0 ... 5.5V	0 ... 0.8V
Modulio išėjimas	3.5 ... 5.5V	0 ... 0.5V

Mechaninis standartas nustato kreito ir modulių matmenis.

Loginis standartas aprašo informacijos apsikeitimo tarp funkcinų modulių ir kreito kontrolierio tvarką. Jis nereglementuoja kreito kontrolierio ir kompiuterio sąveikos. Standartas nustato magistralės signalų funkcinę paskirtį, jų laikines charakteristikas. Galimi trys kontrolierio ir modulio darbo režimai:

- duomenų siuntimas kreito magistrale
- modulių funkcinų elementų valdymas iš kontrolierio
- Modulių būsenų tikrinimas

Loginio standarto numatytus signalus galima suskirstyti į keturias grupes:

- Komandos CAMAC signalai (N A F)
- Būsenos signalai (X Q L B)
- Valdymo signalai (Z C I S1 S2)
- Duomenų perdavimas (W R)

6. Kokia CAMAC komandos paskirtis?

Komanda CAMAC nurodo, kurio modulio, koks funkcinis mazgas kokią funkciją turi atlikti. Ji duoda signalus individualiose linijose "stoties numeris" (N), keturiose ištisinėse linijose "subadresas" (A) ir penkiose ištisinėse linijose "funkcija" (F).

7. Kas sudaro ir kam naudojama kreito magistralė?

Kreito (vidinė) magistralė - tai daugiagyslis pasyvus kanalas, naudojamas duomenų tarp kreito kontrolierio ir kreito stočių keitimuisi, valdymo signalų perdavimui ir maitinimo tiekimui. Ją sudaro 86 linijos. Linijos gali būti ištisinės (sujungiami visi bendravardžiai stočių kontaktai) ir individualios (vienas dirbančios stoties kontaktas sujungtas su vienu valdančios stoties kontaktu).

8. Kokias funkcijas atlieka modulio L užklauskimas?

Signalu L modulis (per kontrolierį) siunčia žinutę procesoriui, kad reikia nutraukti programos vykdymą ir aptarnauti šį modulį.

9. Koks įrenginys gali pareikalausiti informacijos mainų tarp modulio ir ESM?

Tiek ESM, tiek modulis.

10. Kas yra bazinis adresas, modulio adresas, subadresas ir pseudoadresas?

Bazinis adresas yra stoties numeris. Stotys numeruojamos dešimtainiu kodu pradedant iš kairės.

Subadresas nurodo modulio funkcinį mazgą. Juo galima išsirinkti elementą ar registrą modulio viduje.

11. Kuo skiriasi LAM reikalavimas nuo L užklauskimo?

Jei modulyje yra daugiau negu vienas mazgas, reikalaujantis aptarnavimo nutraukiant programą, šių mazgų signalai žymimi LAM. Mazgo identifikacijai galima jam priskirti subadresą, kai mazgų nedaug, arba išskirti specialų registrą.

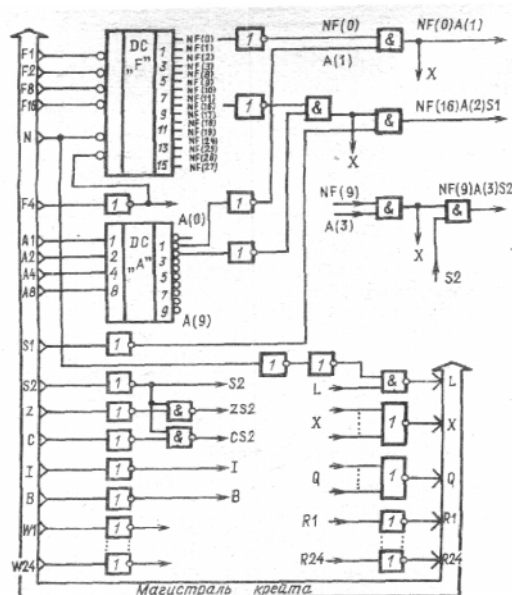
L užklauskimas siunčiamas tada, kai reikia atlikti veiksmus su visu moduliu.

12. Kas sudaro ir kam skirta modulio interfeisinė dalis?

Modulio interfeisinė dalis skirta informacijos mainams tarp modulio ir magistralės. Joje yra CAMAC komandos dešifratorius, inverteriai signalų priėmimui.

13. Kas sudaro ir kam skirta modulio funkcinė dalis?

Funkcinė dalis interpretuoja CAMAC komandas ir keičia jas fizikiniais poveikiais, valdo konkrečius įrenginius, matavimų rezultatus verčia į skaitmeninį pavidalą. Joje yra DAC, ADC, kiti keitikliai, stiprintuvai, reguliuojami maitinimo šaltiniai, kiti prietaisai.

Modulio interfeisinė dalis

II. ATLIKTI ŠIAS UŽDUOTIS:

1. Sudaryti CAMAC magistralės loginių signalų lentelę, nurodant jų paskirtį ir padėtį magistralėje

Linijų grupės pavadinimas	Linijos pavadinimas	Žymėjimas	Kontaktų skaičius	Paskirtis
Komanda CA-MAC	Stoties numeris	N	1	Modulio išrinkimas
	Subadresas	A1, A2, A4, A8	4	Funkcinio mazgo išrinkimas
	Funkcija	F1, F2, F4, F8, F16	5	Operacija
Sinchronizacija	Strobas 1	S1	1	Valdo pirmąją operacijos fazę. Signalai magistralėje neturi keistis
	Strobas 2	S2	1	Valdo antrąją operacijos fazę. Signalai magistralėje gali keistis
Duomenys	Rašymas	W1-W24	24	Įrašoma informacija į modulį
	Skaitymas	R1-R24	24	Paimama informacija iš modulio
Būsena	Užklausa	L	1	Aptarnavimo reikalavimas
	Užimta	B	1	Magistralėje vykdoma operacija
	Atsiliepimas	Q	1	Modulio elemento, išrinkto komanda, būsena
	Komanda gauta	X	1	Signalizuoja apie modulio pasiruošimą vykdyti komandą
Valdymas	Paleidimas	Z	1	Modulio pervedimas į pradinę būseną (palydimas signalais S2 ir B)
	Draudimas	I	1	Veiksmų su elementais, prijungtų prie gijos I draudimas

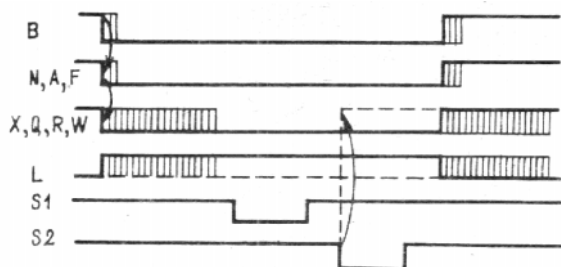
Linijų grupės pavadinimas	Linijos pavadinimas	Žymėjimas	Kontaktų skaičius	Paskirtis
	Išvalymas	C	1	Registų išvalymas (palydimas signalais S2 ir B)
Nestandartiniai jungimai	Laisva	P1, P2	2	Nereglamentuotiems jungimams
	Papildoma	P3-P5	3	Nereglamentuotiems jungimams

2. Sudaryti CAMAC magistinės elektrinių maitinimo įtampų lentelę, nurodant jų paskirtį

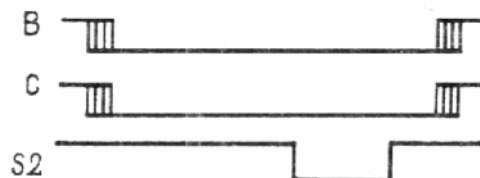
Linijų grupės pavadinimas	Linijos pavadinimas	Žymėjimas	Kontaktų skaičius	Paskirtis
Būtinasis maitinimas		+24V	1	
		+6V	1	
		-6V	1	
		-24V	1	
		0V	2	
Papildomas maitinimas		+12V	1	
		-12V	1	
	Įžeminimas	E	1	Schemoms, reikalaujančioms apsaugos nuo trikdžių
	Mait. 6V	Y2	1	
	Mait. -6V	Y1	1	
	Rezervinis maitinimas		3	

3. Nubrėžti ir išnagrinėti CAMAC magistinės signalų laikines diagramas

CAMAC operacijos skirstomos į komandinės ir neadresinės. Komandinės operacijos yra skirtos konkrečiam moduliui ar jo funkciniam mazgui, tuo tarpu neadresinė komanda siunčiama visiems įjungtiems moduliams - tai valdantieji signalai Z, C, I. Abiejų rūšių operacijų laikinės diagramos pateiktos kiek žemiau. Jose brūkšniuotu plotu pažymėti galimi užlaikymai. Pažymėtina, kad nuo signalo S1 iki S2 duomenys linijose R ir W neturi keistis.

Komandinės operacijos laikinė diagrama

Neadresinės operacijos laikinė diagrama

4. Sudaryti visų keturių grupių operacijų lentelę, nurodant jų paskirtį ir ypatumus

Pagal prasmę visos CAMAC operacijos skirstomos į keturias grupes (žr. lentelę):

Operacijų grupė	Paskirtis	Ypatumai
Skaitymo operacijos	Informacijos iš duomenų linijų R skaitymas. Tai funkcijos F(0)-F(3).	Naudojant funkcijas F(0) arba F(3) vyksta informacijos skaitymas. Jei naudojama funkcija F(2), vyksta skaitymas ir po to registro išvalymas. Operacija F(3) leidžia gauti atvirkštinį skaitomo registro kodą.
Pirma valdymo operacijų grupė	L užklauso aptarnavimas, registrų valymas. Funkcijos F(8)-F(11).	Funkcija F(8) galima patikrinti tiek modulio L užklauso būseną, tiek atskiro modulio elemento L-signalą. Funkcija F(10) naudojama trigerių, susijusių su L užklausu, numetimui. Konkretus trigeris išrenkamas subadresu. Operacijos F(9) ir F(11) naudojamos registrų išvalymui.
Įrašymo operacijos	Duomenų iš linijų W įrašymas į modulį. Funkcijos F(16)-F(19), F(21), F(23).	Vykdant operacijas F(16) ir F(17) registrų turinys pakeičiamas kodu linijose W. Selekttyvaus nustatymo funkcijos F(18) ir F(19) nustato į loginio vieneto būseną tik tas registrų skiltis, kuriose linijose W buvo loginis vienetas, kitas palikdamos be pakeitimų. Selekttyvaus išvalymo operacijų F(21), F(23) poveikis atvirkščias selekttyviam nustatymui.
Antra valdymo operacijų grupė	Įvairūs veiksmai su modulių funkciniais elementais, kurie nereikalauja informacijos perdavimo linijomis R, W. Tai funkcijos F(24)-F(27).	F(24) uždraudžiami kokie nors veiksmai modulyje. F(26) draudimą panaikina. F(25) skirta kokių nors veiksmų modulyje iniciacijai arba nutraukimui. Ją naudojame tik tada, kai negalime to padaryti su funkcija F(24). Operacija F(27) skirta modulio funkcinių mazgų būsenų patikrinimui.

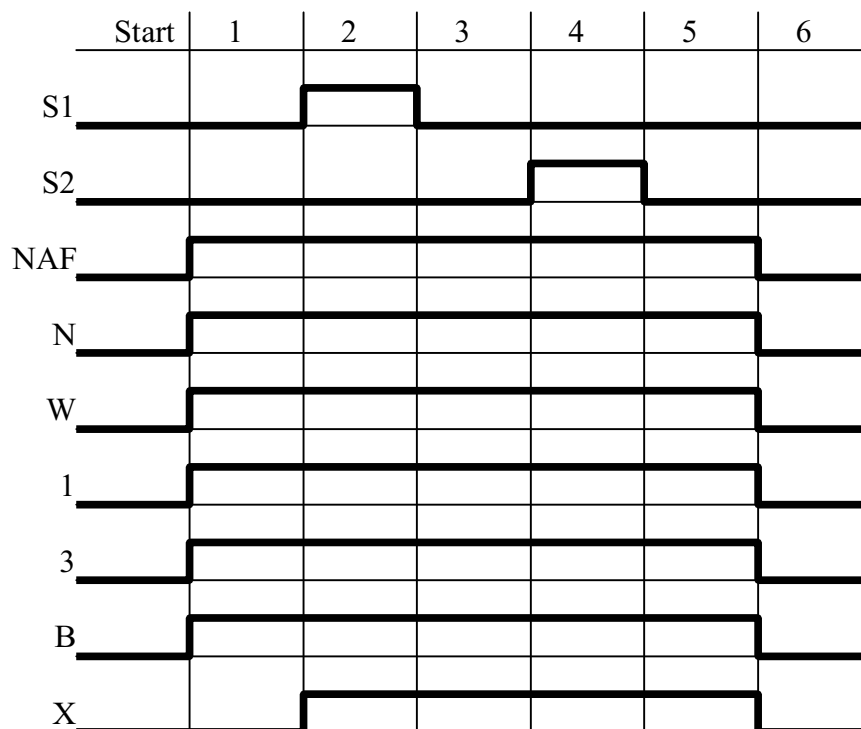
DARBO EIGA:

1. Sudarau darbe naudojamų modulių lentelę:

Modulis	Paskirtis	Stoties numeris
140	Rankinis kontroleris	23-25
ΦK70	Du kodas-analogas keitikliai, dirbantys įvairiais režimais	13
ΦK446	Rankinis žodžio generatorius	10
ΦK440	Magistralės indikatorius	6

2. Išanalizuoju ir sudarau komandos vykdymo diagramą.

Naudodamas rankinį kontrolerį žingsniavimo režime, surenku žodžio generatoriaus ir magistralės indikatoriaus modulių adresus ir spaudinėdamas klavišą EXEC stebiu, kas vyksta magistralėje. Rankiniu žodžio generatoriumi linijose 1 ir 3 įrašau loginius 1. Braižau diagramą:

Kaip matyti, komandai perduoti reikia 6 žingsnių.

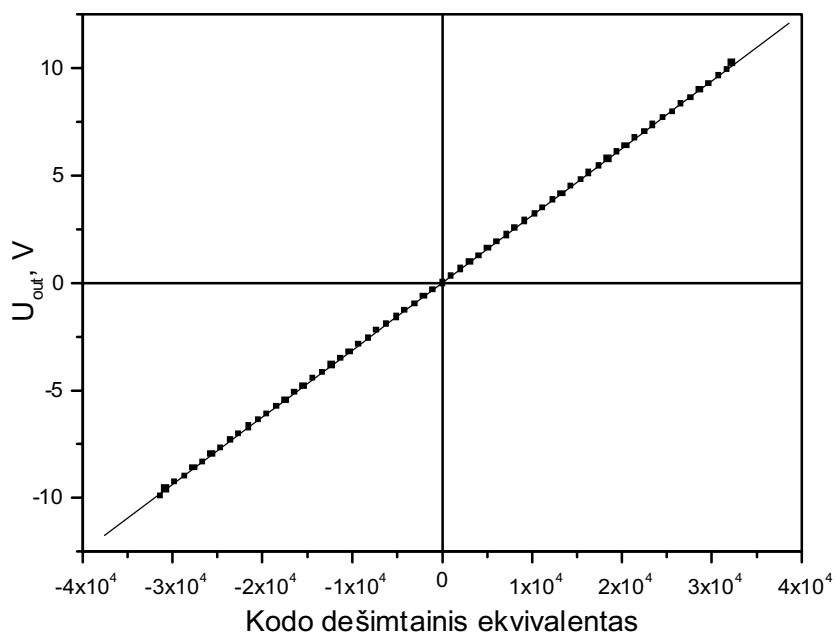
Kai klavišas XOFF nenuspaustas, jei niekas neduoda signalo X, ciklas nutraukiamas. Jei nuspauostas - nenutraukiamas bet koku atveju. Atliekant darbą, dėl sugedusio magistralės indikatoriaus linijoje X visada buvo žemas lygis (loginis 1), todėl klavišo XOFF padėtis nieko nekeitė.

3. Išturiu vieną iš modulio ΦK70 keitiklių kodo keitimo į analoginį signalą režime.

Keitiklio išėjimo įtampos priklausomybė nuo surinkto kodo pateikti lentelėje. Kodą surenku rankiniu žodžio generatoriumi (naudoju penkias vyriausias skiltis 10-14, ženklą lemia 16 linija)

Dvejetainis kodas	Dešimtainis ekvivalentas	Teigiama įtampa, V	Neigiama įtampa, V
000010000000000	1	0.332	-9.913
000100000000000	2	0.640	-9.591
000110000000000	3	0.960	-9.272

Dvejetainis kodas	Dešimtainis ekvivalentas	Teigiama įtampa, V	Neigiama įtampa, V
00100000000000	4	1.280	-8.952
00101000000000	5	1.599	-8.631
00110000000000	6	1.919	-8.311
00111000000000	7	2.239	-7.991
01000000000000	8	2.558	-7.671
01001000000000	9	2.878	-7.350
01010000000000	10	3.198	-7.031
01011000000000	11	3.518	-6.710
01100000000000	12	3.836	-6.390
01101000000000	13	4.157	-6.070
01110000000000	14	4.476	-5.750
01111000000000	15	4.796	-5.430
10000000000000	16	5.116	-5.112
10001000000000	17	5.435	-4.790
10010000000000	18	5.756	-4.470
10011000000000	19	6.076	-4.150
10100000000000	20	6.396	-3.831
10101000000000	21	6.715	-3.512
10110000000000	22	7.036	-3.192
10111000000000	23	7.355	-2.872
11000000000000	24	7.676	-2.552
11001000000000	25	7.997	-2.233
11010000000000	26	8.316	-1.914
11011000000000	27	8.637	-1.594
11100000000000	28	8.956	-1.275
11101000000000	29	9.278	-0.956
11110000000000	30	9.597	-0.637
11111000000000	31	9.917	-0.317
11111111111111		10.239	0.001

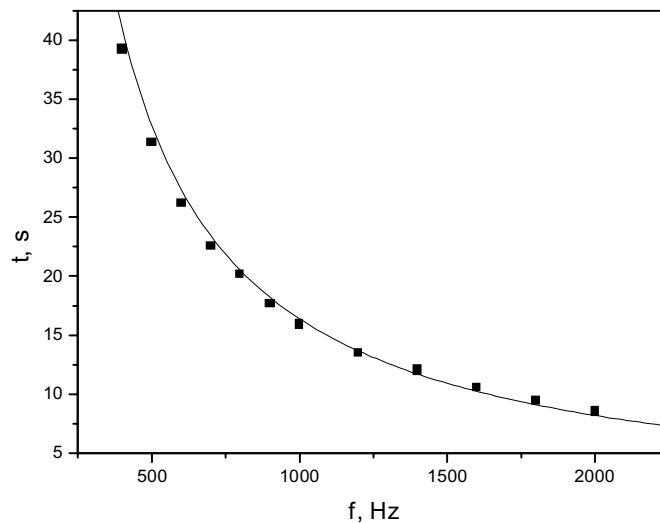
Modulio $\Phi K70$ DAC išėjimo įtamos priklausomybė nuo kodo

Keitiklio paklaidos nesiekia 0.3%

4. Ištirtu vieną iš modulio ФК70 keitiklių laiptelinės įtampos generavimo režime.

Prie modulio ФК70 prijungiu stačiakampių impulsų generatorių ir padavęs leidimo skaičiuoti signalą matuoju laiką, kol DAC išėjimo įtampa padidės iki maksimalios vertės (arba nukris iki minimalios, priklausomai nuo generatoriaus dažnio). Signalo kitimo laiko priklausomybė nuo įėjimo signalo dažnio parodyta čia:

f, Hz	t, s
400	39.27
500	31.35
600	26.16
700	22.54
800	20.15
900	17.71
1000	15.92
1200	13.51
1400	12.05
1600	10.61
1800	9.44
2000	8.56

Teorinė kreivė apskaičiuota pagal formulę $t = 2^{14} \cdot T = 16386 \cdot \frac{1}{f}$

IŠVADOS

Laboratorinio darbo metu buvo susipažinta su interfeisine sistema CAMAC, išsiaiškintos signalų reikšmės jos magistralėje. Buvo nustatytas, kad žingsnių skaičius, reikalingas vienai komandai perduoti, yra 6. Taip pat nustačiau CAMAC modulio ФК70 (DAC) charakteristikas, kurios rodo, kad keitiklio paklaida yra nedidesnė už 0.3%. Laiptelinės įtampos generavimo režime gauta skaičiavimo laiko priklausomybė nuo įėjimo signalo dažnio praktiškai niekuo nesiskiria nuo apskaičiuotosios. Netikslumus čia galėjo įnešti tik generatoriaus dažnio nukrypimai.

LITERATŪRA

1. Ю.Ф.Певчев, К.Г.Финогенов. Автоматизация физического эксперимента. Энергоатомиздат, 1986. 368с.